

Hänvisning
VN/23585/2023

Kontaktperson
Adeline Gripenberg
dataskyddsbud@regeringen.ax
01825199

Justitieministeriet

registratorskontoret.jm@gov.fi
kirjaamo.om@gov.fi

Ärende

Utlåtande om funktionen hos den allmänna dataskyddsförordningen och om erfarenheterna i anslutning till tillämpningen av förordningen

Bakgrund

EU:s allmänna dataskyddsförordning 2016/679 (EU), som reglerar behandlingen av personuppgifter, blev tillämplig den 25 maj 2018. Syftet med den allmänna dataskyddsförordningen är att stödja utvecklingen av den digitala ekonomin på den inre marknaden genom att harmonisera dataskyddslagstiftningen i EU:s medlemsstater och stärka de registrerades dataskyddsrättigheter. Förordningen utgör direkt tillämplig lagstiftning i samtliga medlemsstater.

Europeiska kommissionen ska vart fjärde år lämna Europaparlamentet och rådet rapporter om utvärderingen och översynen av den allmänna dataskyddsförordningen (artikel 97 i dataskyddsförordningen). Kommissionen får också begära information av medlemsstaterna och tillsynsmyndigheterna för genomförandet av utvärderingen. Vid behov ska kommissionen lägga fram förslag till ändring av den allmänna dataskyddsförordningen. Förslagen ska ta särskild hänsyn till den informationstekniska utvecklingen och utvecklingen inom informationssamhället. Den allmänna dataskyddsförordningen har hittills tillämpats i över fem år och erfarenheterna av tillämpningen är nu mer omfattande än vid den första rapporteringstidpunkten.

Kommissionen genomför nu för andra gången en utvärdering och översyn av den allmänna dataskyddsförordningen. Avsikten är att kommissionens rapport, som baserar sig på en granskning, publiceras sommaren 2024. Rådets ståndpunkt, som kommissionen beaktar vid bedömningen, bereds av rådets arbetsgrupp för skydd av personuppgifter och målet är att rådets ståndpunkt godkänns i början av december 2023. Med beaktande av denna process har justitieministeriet begärt ett utlåtande om att utreda erfarenheterna av tillämpningen av den allmänna dataskyddsförordningen och hur den fungerar i Finland samt på Åland.

Behörighetsfördelning

EU:s allmänna dataskyddsförordning 2016/679 (EU), som reglerar behandlingen av personuppgifter, blev tillämplig den 25 maj 2018. Förordningen utgör direkt tillämplig lagstiftning i samtliga medlemsstater. Förordningen tillåter dock medlemsstaterna ett visst nationellt handlingsutrymme när det gäller att precisera och komplettera bestämmelserna i förordningen. Åland har utnyttjat handlingsutrymmet genom Landskapslag (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen som trädde i kraft den 1 maj 2019 och genom speciallagstiftning som tillämpas vid sidan av den. Åland har genom behörighetsfördelningen som redovisas nedan, tillämpat egen speciallagstiftning rörande behandlingen av personuppgifter som tillämpas vid sidan av EU:s allmänna dataskyddsförordning.

Landskapet har i enlighet med 18 § 1 och 4 punkterna självstyrelselagen för Åland (114/1991) (Självstyrelselagen) lagstiftningsbehörighet i fråga om landskapsregeringen och under denna lydande myndigheter och inrättningar, landskapets tjänstemän och kommunernas förvaltning.

I 2 kap. 10 § grundlagen berörs skyddet för privatlivet och personuppgifter, enligt vilken var och ens privatliv, heder och hemfrid är tryggad. Enligt bestämmelsen utfärdas närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter genom lag. Riket har enligt 27 § 1 punkten självstyrelselagen lagstiftningsbehörighet i fråga om stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelse från grundlag.

Behörighetsfördelningen för skyddet av personuppgifter framgår inte direkt av självstyrelselagen. Lagstiftningsbehörigheten av den frågan har avgjorts genom lagstiftningskontrollen enligt 19 § i självstyrelselagen.

Lagstiftningsbehörigheten i fråga om behandling av personuppgifter prövades i samband med att landskapet fick sin första lagstiftning om personregister för landskaps- och kommunalförvaltningen i början av 1990-talet. Varken personregister eller dataskydd fanns angivet som ett särskilt lagstiftningsområde i den då gällande självstyrelselagen, vilket även är fallet i den gällande självstyrelselagen. Högsta domstolens prövning vid lagstiftningskontrollen gjordes i förhållande till ett landstingsbeslut enligt vilket i riket gällande personregisterlag och personregisterförordning skulle gälla i landskapet, dock enbart i förhållande till rättsområden inom den privata sektorn där landskapet hade lagstiftningsbehörighet. Högsta domstolen konstaterade i sitt beslut från den 27 juni 1991 att då personregisterlagen innehåller allmänna stadganden om personregister kommer den att beröra ett stort antal rättsområden. Högsta domstolen nämnde arbetsavtal, arbets- och bostadsförmedling samt, med vissa begränsningar, näringsrätten som exempel på områden inom landstingets behörighet som skulle komma att beröras av dessa allmänna stadganden om personregister. Högsta domstolens utlåtande innebär att landskapet har

behörighet gällande skyddet av personuppgifter inom de rättsområden som landskapet annars också har behörighet inom enligt självstyrelselagen.

Synpunkter

I begäran om utlåtandet framgick det att synpunkterna skulle delas upp i på förväg angivna rubriker. Landskapsregeringen konstaterar följande angående tillämpningen av EU:s allmänna dataskyddsförordning under nedan angivna underrubriker:

Vilka är de viktigaste fördelarna och utmaningarna med tillämpningen av den allmänna dataskyddsförordningen?

De viktigaste fördelarna med tillämpningen av den allmänna dataskyddsförordningen är att skyddet för personuppgifter stärks och att förståelsen för detta skydd uppmärksammas. Genom tillämpningen av den allmänna dataskyddsförordningen sker det även en kunskapshöjning inom dataskydd och betydelsen av personuppgifter. Detta i sin tur leder även till en bättre informationssäkerhet i allmänhet vilket är av vikt hos myndigheter. En ytterligare fördel är att det underlättar det fria flödet av personuppgifter inom EU.

Utmaningarna med tillämpningen av den allmänna dataskyddsförordningen är att upprätthålla medvetenheten om att den är fortsatt tillämplig och aktuell efter det att den trädde i kraft 2018. Den allmänna dataskyddsförordningen har många krav som leder till mycket dokumentation och administration vilket är utmanande för mindre myndigheter och organisationer som inte besitter de resurserna och den ingående kunskapen som förordningen ställer krav på.

Har dataskyddslagen allmänt taget fungerat väl? Hurdana utmaningar har uppstått vid tillämpningen av den?

Åland har en egen dataskyddslag (Landskapslag (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen) utifrån behörigheterna som redovisats för ovan. Tillämpningen av den åländska dataskyddslagen fungerar som regel och är ett komplement till EU:s allmänna dataskyddsförordning. Svårigheter kan uppstå vid tillämpning av övrig åländsk lagstiftning samt tolkningen av utlämnande av personuppgifter i myndighetshandlingar se 4 § Landskapslag (2019:9) om dataskydd inom landskaps- och kommunalförvaltningen och 25 § Offentlighetslag (2021:79) för Åland.

Vilka utmaningar har framkommit vid samordningen av den allmänna dataskyddsförordningen och den nationella lagstiftningen eller annan EU-lagstiftning i olika tillämpningssituationer?

De olika kraven som ställs i offentlighetslagen och den allmänna dataskyddsförordningen är komplexa att förena. Detta gäller framförallt vid förfrågningar om allmänna handlingar där olika typer av personuppgifter ingår.

Har Europeiska dataskyddsstyrelsens riktlinjer bidragit till att lösa praktiska tillämpningssituationer? Hurdana anvisningar om tolkningen av den allmänna dataskyddförordningen behövs fortfarande?

Instruktionerna och riktlinjerna är till stor nytta. Anvisningar som fortfarande behövs är för myndigheter kring användandet och uppköpandet av olika digitala system och plattformar. Speciellt med tanke på att de stora plattformarna idag ligger utanför EU. Det skulle även vara till nytta med en "förenklad" anvisning som riktar sig till alla de personer som behöver implementera dataskyddförordningen men inte innehar detaljkunskap. Instruktionerna är idag på en avancerad nivå som är svåra att läsa och förstå för de som inte regelrätt arbetar med dataskydd.

Fungerar den allmänna dataskyddförordningens mekanismer för internationell dataöverföring eller bör de vidareutvecklas, och hur bör de vidareutvecklas? Vilka är de viktigaste fördelarna och utmaningarna med internationell dataöverföring?

Utmaningarna med internationell dataöverföring är komplexiteten och de ansvar som personuppgiftsansvariga har. Det är administrativt betungande åtgärder som kräver mycket tid. Det är även försvårande att många av de stora plattformarna som är ledande på marknaden är utanför EU vilket försvårar användningen av den teknik som erbjuds.

Har den allmänna dataskyddförordningens så kallade utvidgade geografiska tillämpningsområde, som också omfattar behandling av personuppgifter som utförs av aktörer från tredjeländer som är verksamma på EU-marknaden, fungerat på ett ändamålsenligt sätt? Skulle det vara nödvändigt att utveckla samarbetet med tredjeländer när det gäller genomförandet av den allmänna dataskyddförordningen? Om så är fallet, hur?

I dagsläget fungerar det inte på ett ändamålsenligt sätt. Ett utvecklat samarbete med tredjeländer är att önska.

Kommentarer till kapitel II i den allmänna dataskyddförordningen –Principer

Tolkningen och användningen av artiklarna 6 och 9 är av stor vikt då de utgör grunden för att få behandla personuppgifter. Dessa artiklar går att tolka extensivt eller strikt och det bör finnas mera riktlinjer för hur myndigheter bör använda sig av de korrekta grunderna eftersom det i nuläget är ett för stort tolkningsutrymme.

Kommentarer till kapitel III i den allmänna dataskyddförordningen – Den registrerades rättigheter

Kravet på att dokumentera på ett sådant sätt att de registrerade förstår i samband med kravet att information om hur behandlingen av personuppgifter går till och varför står ofta i strid med varandra. Detta eftersom beskrivningarna många gånger blir omfattande och har en teknisk karaktär vilket gör att informationen blir svårsmottaglig för de registrerade.

**Kommentarer till kapitel IV i den allmänna dataskyddsförordningen –
Personuppgiftsansvarig och personuppgiftsbiträde**

Dataskyddsombudets roll är fortfarande oklar även om det börjar komma mera information om denna roll.

Vicelantråd

Harry Jansson

Dataskyddsombud

Adeline Gripenberg

